

ÎNFĂRTĂȚITUL – OBICEI AL UNGURENILOR DIN TIMOC

Silvia-Diana ŠOLKOTOVIĆ

Doctorand, Facultatea de Litere, Universitatea din Craiova
solkotovicdiana@yahoo.com

Abstract:

In the Eastern Serbia there are a large number of people using archaic dialects of the Romanian language. Although there was no school and no church in their native language for nearly 200 years, and the territories were occupied by powerful empires, the people preserved their old language through traditions, although Serbian language is formally used. One of customary habits kept since the Thracians, closely related to family matriarchal organization in this population, is the *înfărtățitul* (similar *înfrățitul* / *însurățitul* from Romania). The ritual was accepted and even used by the church at a time and even today. This custom is still present in many villages, with a different ritual, but with the same goal: to link an alliance based on friendship with the purpose of mutual aid.

Keywords: Timok, ancient customs, vlachs, ritual.

Introducere

Lucrarea de față are ca scop prezentarea obiceiului de legare a fraților de cruce, numit *înfărtitul* dintr-un sat de ungureni de la sudul Dunării. Satul se numește Podvrška și este situat în zona Kljuc care face parte din Serbia de Răsărit sau, denumită generic, Valea Timocului. În această regiune trăiește, alături de alte etnii, o populație românofonă, care este împărțită, în funcție de graiurile folosite, în patru categorii: Țăranii, la est, în jurul orașelor Kladovo, Negotin și Zajecar, care vorbesc în graiul oltenesc, Ungureni, care se află la vest în zonele Homolje, Zvizd, Stig, Branicevo, Mlava, Resava și în jurul orașului Cuprija, care folosesc graiul bănățean, Muntenii în partea centrală, în zonele Porec și Crna Reka și folosesc un grai amestecat și, în plasa Majdanpek, un grup separat, Bufanii. Populația satului Podvrška este o oază de Ungureni într-o masă de Țărani.

Obiceiul înfrățirii la locuitorii satului este important, alături de altele, datorită conservării limbii române și prin aceasta, a identității localnicilor de-a lungul veacurilor.

Obiceiul reprezintă o înrudire mistică, devenită după ceremonialul tradițional, „de sânge”. Uneori, sângele a fost înlocuit cu vin. Mai recent, schimbul original de fluid a fost uitat. De multe ori, sfințirea ritualului s-a făcut prin invocarea zeilor, a sfinților, a lui Dumnezeu. Scopul lui principal a rămas însă, indiferent de perioada în care s-a efectuat, același: întărirea unei legături care nu este biologică între două sau mai multe persoane. Motivul a fost unul economic, inițial: de ajutor mutual, de conservare a proprietății sau chiar a numelui. Înfrățirea a devenit o consfințire a dragostei frățești apoi. Un motiv secundar, folosit în practicile magice a fost, și încă este, în Serbia, cel terapeutic.

1. Istoricul și răspândirea obiceiului de înfrățire

Obiceiul *înfățitului* este unul foarte vechi, cu rădăcini adânci în antichitate. AntoniĆ afirmă că era folosit de către sciți și germani (AntoniĆ, 1977), iar Jireček susține că a fost răspândit și la bizantini, vlahii din Tesalia, ruși și polonezi (Jireček și Radonic, 1978).

La grecii antichi, obiceiul purta denumirea de *Adelphopoiesis*, iar la romani de *Ordo ad frateres fakiendum*. În Evul Mediu, biserica ortodoxă a adoptat ceremonialul și acesta a fost sub patronajul religios până destul de curând. În Serbia încă existau la începutul anilor 2000 mănăstiri care, în anumite zile oficiau, într-un mod discret, ritualuri de înfrățire în scopuri vindecătoare, așa cum vom exemplifica în lucrare. Una dintre cele mai vechi dovezi scrise ale efectuării ritualului în lăcașurile sfinte se află în arhivele Bisericii Sfintei Jovana din Trogir și este datată 1394. Cea de-a doua, din 1463, este în arhiva istorică a orașului Dubrovnik (AntoniĆ, 1977).

În Anglia și Irlanda biserica catolică a practicat, de asemenea, ritualul înfrățirii în fața altarului. Dovada credinței că legăturile de acest tip sunt veșnice o aduc vechile cimitire, unde frații de cruce sunt înmormântați împreună.

În România încă se practică pe alocuri ritualul, de multe ori o variantă modernizată a acestuia. De obicei, are loc de Dragobete, sărbătoarea națională a îndrăgostiților, sub forma de însurățit sau înfrățit, în funcție de sexul participanților. El reprezenta legătura dintre două persoane de același sex care pe parcursul ceremoniei își amestecau sângele printr-o crestătură în formă de cruce de la încheietura mâinii stângi. (În prezent, datorită amenințării diferitelor boli cu transmitere sanguină, această parte este efectuată doar simbolic, fără a exista o incizie propriu-zisă). Crestarea mâinii este, conform

etnologilor, de origine tracă și ea a fost preluată și de iliri. Scopul acestei comuniuni este oficializarea unei legături dintre prieteni care se consideră la fel de apropiați ca și cum ar fi înrudiți. De obicei, participanții sunt foarte apropiați ca vârstă și sunt tineri sau copii. Biserica ortodoxă a declarat obiceiul ca fiind păgân, deci a fost anatemizat. Cu toate acestea, obiceiul s-a menținut. Astfel, interesant e de menționat o variație a ritualului în Valea Jiului, unde înfrățirea se face cu o persoană mai în vârstă, influentă, de sex masculin, care primește numele de *tată de cruce*. Acesta are, de fapt, atribuțiile unui naș: de a susține copiii de cruce (care pot fi și băieți, și fete) moral și financiar.

La Moldova Nouă și satele din jur, unde locuiesc și etnici sârbi, obiceiul poartă numele de *cumăcit*, ceea ce în traducere ar însemna nășit. El presupune înfrățirea unui număr impar de băieți, care se numesc poțe sau, separat, de fete, cumace. Are loc în prima zi de luni de după Paște, la Paștele Mic acasă la un copil. Copiii, în număr impar și organizați după sex, aduc cadouri și ouă roșii și poartă coronițe din nuiele de salcie. Se duc sub un pom, fac roată în jurul acestuia, în timp ce cântă, se învârt de trei ori. Apoi fiecare prin coroana lui dă darul adus, iar apoi, tot prin coroană, dar de data aceasta ridicată la nivelul capului, se sărută de trei ori pe obraji. La sfârșit, mamele rup coronița și o aruncă în pomul în jurul căruia s-au învârtit urând copilului să crească atât de mare cât a ajuns corona în pom.

La momârlani, înfrățitul se face în grup. Astfel, un număr impar de copii de același sex formează grupul cu o singură persoană de sex opus. Ies pe poiană purtând buchete de flori în mâini și se crestează la încheietura mâinii stângi. Își unesc mâinile în dreptul creștăturii și apoi aruncă buchetele într-o apă curgătoare.

În Voivodina, românii sărbătoresc Paștele Mic în ziua de marți de după săptămâna Paștelui și îl numesc Mătcălau (denumire folosită și de românofonii din Serbia de Răsărit). În Banat se înfrățesc copiii mai mici de 14 ani. Ritualul are loc sub meri înfloriți. Sub măr se așează ouă roșii și sare, iar copiii se prind în horă în jurul pomului și cântă: „Prinde-te, văruică,/ Prinde-te, soruică,/ Cât om fi și vom trăi,/ Tot văruică să ne zicem./ Cine văruică nu-și zice,/ Degetul cel mic să-i pice!/ Văruică cu văruică,/ Ortac cu ortac,/ Ciză cu ciză,/ Mătcălău cu mătcălău”¹ (Bronț, 2013). În timp ce se învârtesc, un adult pune copiilor pe cap, pe rând, o coroniță de flori, astfel încât ajung toți să o poarte. Copiii continuă să cânte și să joace până când și ultimul dintre ei a purtat cununa. După aceea, prin ea, copiii ciocnesc între ei ouă spunând că rămân frați (surori) până la moarte. Obiceiul a fost adoptat de

¹ Florentina Bronț, *Obiceiuri din Banatul montan*, Unitate în diversitate, Timișoara, 2013, str. 22.

școlile generale din regiune prin excluderea ciocnirii ouălor și fixarea lui ritualică la sfârșitul clasei a patra, când elevii, conform politicii educaționale din Serbia, sunt reîmpărțiți pe clase pentru ciclul gimnazial.

În Serbia există o zicătoare care explică importanța și seriozitatea actului înfrățirii: „Frații se pot certa, dar nu și frații de cruce”. Există încă biserici în Serbia de sud-est unde se oficiază înfrățiri, cum ar fi Sfânta Paraschiva din Paračin sau cea din Boljevac, deși, oficial, după canoane, nu este permis.

Cum spuneam în introducere, un scop al înfrățirii (întâlnit rar) este cel terapeutic. Mai exact, există practici magice de legare a unui bolnav de o persoană sănătoasă în vederea lecuirii celei dintâi. Mai des, se întâlnește folosirea înfrățirii în scopul prevenirii morții în cazul gemenilor, a persoanelor foarte apropiate, a persoanelor cu aceeași dată de naștere în cazul decesului unui membru al acestui tip de cupluri.

2. Înfrățitul

Ritualul de înfrățire în regiunea Timoc este foarte extins și variat. Are loc pe poiene, lângă ape curgătoare, la cimitir, la biserică sau la mănăstire. Cei care se leagă în acest mod n-o fac niciodată singuri, ci au ca intermediari adulți, popi, călugări sau vrăjitori. Există date speciale stabilite din vechime pentru ritual, la fel și un timp specific executării practicii rituale: la răsărit, după prânz, noaptea. Obiceiul care are loc în prezența unui terț este cel mai răspândit și cel mai simplu în medicina populară (Živanović, 1976).

Urmele obiceiului se pierd în negura timpului. Cei mai bătrâni locuitori ai satului nu-și aduc aminte că obiceiul a fost împrumutat de altundeva sau adus după înființarea satului, ci că a existat dintotdeauna. Și că în fiecare an la Mătcălău (Paștele Mic) s-au înfrățit. Nu numai copiii, ci și adulții. Numai că în vremurile copilăriei și tinereții lor erau mult mai multe cununi aruncate pe pârâu. Nu că obiceiul ar fi fost uitat, ci fiindcă satul se golește pe zi ce trece. Cei tineri pleacă la studii sau se angajează și nu se mai întorc. Cei plecați în Serbia sau, majoritatea, în străinătate, în special în Austria, vin în concedii acasă, dar de Mătcălău sunt deja plecați (dacă au venit de Paște).

Mătcălăul este ținut în toată Serbia de Răsărit în prima zi de luni de după Paște. Dimineața e obișnuită, lumea își vede de treabă, ziua nefiind tratată ca o sărbătoare. După prânz însă, femeile vopsesc ouă roșii, iar copiii merg și culeg crengi de salcie. Babele (bunicile) împletesc cununi cu mlădițe și cu panglici roșii. Mai recent, cununile s-au transformat în coronițe îmbogățite cu flori de câmp, sau în ultimul timp, și de grădină.

Se iese pe poiană sau lângă pârâu, depinde unde de locul unde locuiesc sau se strâng la joacă copiii. Nu este o sărbătoare a tuturor celor din sat, ci fiecare grup și-o face la locația lui. Copiii se aleg între ei fără a exista o regulă privind sexul, numărul sau vârsta. De obicei, mamele sunt cele care îi însoțesc, întrucât ca în cazul oricărei tradiții vechi, principiul feminin este cel dominant. Fiecare copil are coronița lui care i se pune pe cap. Apoi doi câte doi, apucându-se de după umeri, participanții fac o pereche și învățându-se, cântă: „Văruică, văruică, cât e lumea și pământul!”. Se învățesc spre stânga de trei ori până când se epuizează toate combinațiile posibile, astfel încât să nu rămână pereche care să nu fi jucat împreună. După aceea, își scot cununile de pe cap și, tot doi câte doi, prin ambele cununi pe care le țin cu mâna dreaptă, schimbă între ei ouăle cu mâna stângă, de trei ori, având grijă să nu le scape. Pentru fiecare schimb, un ou nou, așa că ritualul nu se încheie până când nu au fost schimbate ouăle care au fost aduse, în funcție de numărul de participanți. Ouăle, mi se spune, erau odată numai roșii. Acum sunt și multicolore, cu sclipici, cu aplicații.

Întrucât termenul de *văruică* (care apare în cântec și care e folosit între cei care s-au legat) este de gen feminin am întrebat care este varianta masculină, întrucât, deși când am vizionat evenimentul nu erau decât fete, mi s-a spus că participă și băieți și chiar adulți, uneori (când vor să convingă vreun copil mai rușinos). Dar nimeni n-a știut să îmi ofere altă denumire. Mi s-a spus că aceasta este folosită în mod generic și că nu este tratată ca una definind exclusiv genul feminin. Și mi s-a mai oferit și informația că întotdeauna fetele au fost interesate de ritual într-un număr mult mai mare decât băieții, ca un motiv al inutilității unui termen separat.

După ce au schimbat între ei ouăle, copiii fug spre cel mai apropiat pod și de acolo aruncă cununa să fie purtată de apă la vale. Pârâul fiind destul de mic, copiii fug de-a lungul malului și o mai desprind de prin bălării cu bețele. Se spune că atât cât o va purta pârâul la vale, atât va dura prietenia consfințită prin ritual. Interesant e că *înfătățitul* pare a avea termen: până la Mătcălăul viitor. De multe ori copiii își schimbă grupurile între ei anul următor, așa că este uitată înfrățirea anterioară. Cu alte cuvinte, motivul principal al realizării unei legături trainice, pe viață, a fost uitat.

Ritualul e unul simplu, deschis. Nu e restrictiv, nu e rigid. Nu presupune incizii și schimb de sânge. Cântecele e scurt și cuprinzător. Pașii pentru horă sunt obișnuiți. Schimbul de ouă este ca un joc. Aruncarea și urmărirea coroanelor în drumul lor este relaxantă. De multe ori, instrucțiunile date de adulți copiilor sunt în sârbă. Limba maternă moare treptat. Doar cântecul rămâne în românește.

Coroana, ca orice cerc ritualic, reprezintă o cale de trecere. Pusă pe cap leagă, prin intermediul copilului, cerul de pământ, cosmicul de teluric, spiritul de material. Deschide poarta spre captarea energiei solare și de transmitere a acesteia în ființa terestră. Al doilea cerc, hora, unește energiile într-una singură, întărind-o pentru perioada ce urmează. Aruncarea lor în apă este ofranda adusă zeităților. Imprimarea energetică este, astfel, închisă. Apa le primește și le poartă făcând legătura cu lumea de dincolo. În multe alte ritualuri magice legate de decedați sau de ființe mitice se aruncă ofrande în apă. Este împământenită credința că apa poate pătrunde în lumea de dincolo, acolo unde se află spiritele. Acestea sunt chemate în ajutor, fie că sunt cele ale aneștrilor, fie ale forțelor demonice. Pârâul curge și duce cu el un nou început purificat.

Spre deosebire de canoanele creștine, ființele demonice nu sunt considerate în Timoc complet malefice, așa cum nici cele sfinte nu sunt etaloane exclusiv pozitive. De aceea, ele sunt chemate în ajutor și respectate, nu doar din teamă. Totodată, cultul strămoșilor este foarte înalt cotate. Astfel, strămoșii sunt ajutorul principal al familiei. Sistemul pomenilor care este foarte complex și bogat asigură celor rămași protecția și sprijinul de pe lumea de dincolo. Deci, urmașii – datorită ofrandelor făcute cu aproape orice eveniment (cum este și cel de față) – se simt îndreptățiți să ceară și să aștepte și de la strămoși, și de la ființele supranaturale. Ofranda simbolizată de poarta spre cer și în același timp și poarta spre ceilalți, este trimisă ca dar suprem, prin aruncarea în râu, lumii de dincolo. Viitorul oferit trecutului pentru ca aneștrii să-și sprijine urmașii.

Ouăle sunt simbolul vieții în incipit. De culoarea sângelui, a vieții. Fierberea lor, la fel ca și a grâului pentru colivă, reprezintă înlocuirea jertfei de sânge originale, suprimarea unei posibile vieți fiind jertfa supremă.

Trecerea ouălor prin tunelul format de cele două coroane indică darul primit și darul dat. Promisiunea ajutorului viitor. Bucuria de a schimba. Modul pedagogic de a demonstra că dacă vrei să primești, trebuie să dai. Și cu cât împarți mai mult, cu atâta vei primi mai mult. Sau, cum scria Nicolae Panea, „o succesiune de daruri și contra-daruri care urmăresc același țel: diminuarea distanței dintre cei implicați sau atenuarea înstrăinării, acceptarea reciprocă” (Panea, 2005). Mișcarea de du-te-vino a ouălor prin coronițe este urmărită de atenționările privitorilor de a nu scăpa ouăle din mână. Procedul de a schimba ouăle între ele numai cu mâna stângă este unul care presupune, mai ales când e vorba de mânuțe, dexteritate, concentrare și conlucrare. Încă o pildă de reușită numai prin colaborare. Trecerea prin cele două porți formate de coronițe reprezintă trecerea de la profan la sacru. Schimbul de ouă, schimbul de jertfe, schimbul de daruri se face pe terenul sacrului pentru a se

întoarce la profan. De trei ori. O dată pentru trup, odată pentru spirit și o dată pentru suflet.

Numărul trei este întâlnit în multe dintre povești, legende, ritualuri. Poartă o încărcătură magică. Chinezii afirmă că e numărul perfect.

Rotirea spre stânga. În timpul învârtirii, energiile (îmbogățite anterior cu emanațiile cosmice) celor doi se sincronizează, ajungând una. Despărțirea lor este urmată imediat de o unire a unei alte perechi și astfel, după o serie de descoperiri și separări, se ajunge la un echilibru care nu s-ar realiza atât de complet prin hora comună. Brațele ridicate cu palmele sprijinite pe umeri dau o notă de egalitate fiecărui partener pe timpul interacțiunii. Energia tocmai pătrunsă prin coroană ajunge mult mai pură și mai puternică la umeri decât la mijloc, având loc transferul în dublu sens. Ca și în practicile tibetane de echilibrare a vibrațiilor energetice, rotirea în sensul acelor ceasului reprezintă aportul de echilibru necesar în momentul interacțiunii a două corpuri. Eforturile de potrivire a pașilor, vitezei de mișcare, poziției, sunt destinate adaptării la celălalt, prin care se realizează la nivel de subconștient, că nimeni nu e singur. Că pentru a trece într-o nouă fază, peste un prag, ai nevoie de ajutor. De cel pe cosmic prin energia cerească, de cel uman, al celui legat de tine prin rotația spre echilibru sau prindăruire, de cel al lumii de dincolo, de energie subpământeană. Nu există copac care să facă legătura între cer și pământ în jurul căruia să se învârtă. Nu există intermediar, nici mag, nici preot. Totul e direct, deschis și pur. Ca și copilăria.

Nu există o continuare a *înfătășirii*. Odată coroanele dispărute la vale pe firul apei, adunarea se destramă. Nu urmează nici schimb de cadouri, nici mese festive. De obicei, în drum spre casă ouăle primite constituie izvorul material de refacere.

Obiceiul de înfrățire este des asociat cu cel de prevenție împotriva unei morți fulgerătoare. Ritualul apotropaic este necesar, întrucât se consideră că frații gemeni, cei născuți sau chiar și cei botezați în aceeași zi împart același destin. Prin urmare, dacă unul decedază, pe celălalt îl poate aștepta aceeași soartă nefastă. Pentru ritual este necesară asistența unei vrăjitoare sau a unui vraci și o recuzită specială pe care acesta/aceasta o aduce: lanț, lacăt etc. Subiectul este legat de un pom și nu de un om. Astfel, soarta îi va fi schimbată. Este un mod de înșelare a Ursitei asemănător celui folosit pentru copiii bolnavi când sunt bebeluși. Acestora li se dau în casă alte nume decât cel real, sau, preventiv, li se ascunde numele adevărat până la botez. De multe ori, copilul e rebotezat acasă de către naș, pentru a înșela Moartea. Tot la fel, înlocuirea decedatului cu un pom, care este dovada că geamănul rămas are frate, deci nu e cel căutat. Există multe persoane care sunt cunoscute de comunitate sub un nume care nu are legătură cu cel oficial. Pe de o parte, în

satele românești acest lucru se întâmplă datorită impunerii făcută de autorități odată cu alipirea, din 1833, a actualei regiuni Serbia de Răsărit, Regatului Serbiei, dar pe de altă parte, această practică e premergătoare evenimentului politic, fiind folosită din considerente profilactice, cum e, de altfel, la fel de răspândită și în Oltenia.

În practica medicinei populare, înfrățitul e folosit cu scop curativ. Ca intermediari pot fi preoții, călugării sau vracii, care sunt obligatorii. Aleatorie e persoana aleasă pentru înfrățire. Există mai multe moduri, primul fiind respectarea dorinței bolnavului privind alegerea unui prieten, frate etc., altul fiind visul, persoana aleasă apărând bolnavului în timpul somnului. Datorită specificului ritualului pe care îl voi descrie în continuare, se consideră că visul este trimis de pe lumea cealaltă ca indicație pentru cel mai potrivit colaborator. Potrivit nu atât pentru bolnav, cât pentru a intra în contact cu lumea de dincolo. Înainte, o persoană considerată a fi trimisă era străinul ajuns în sat. Dacă înfrățirea are loc la biserică sau la mănăstire este ales primul copil care intră în lăcașul sfânt sau, dacă se întâmplă să nu intre nimeni, bolnavul iese în fața bisericii și alege primul copil care trece pe stradă. La fel ca și nășitul, cererea de înfrățire nu poate fi refuzată.

Dacă intermediarul este vraci sau vrăjitoare, ritualul se desfășoară la cimitir. Magul alege locul, acesta fiind mormântul unui necunoscut îngropat în cimitirul satului: ori mormântul e prea vechi ca să se mai știe al cui e, ori e al unei persoane străine decedate în sat sau în apropierea lui și îngropate aici. Bolnavul are grijă să aducă o pâine ritualică, vin, apă, iar vraciul piedică pentru cai, verigi și un lanț. Vraciul/ vrăjitoarea folosește piedica pentru a-l lega pe cel bolnav de cel sănătos, astfel încât să existe monumentul funerar între ei. De monument se leagă o ață roșie, iar la gâtul bolnavului una neagră. După patruzeci de zile se face schimbul: bolnavului i se pune ața roșie care a fost pe monument, așa că cea neagră rămâne în locul ei. În cadrul ritualului, care începe în chiar momentul răsării soarelui, bolnavul trebuie să fie curat, adică să nu fi mâncat sau băut nimic în ziua și noaptea precedentă. Mai întâi, se leagă copilul bolnav de decedatul din mormânt, și apoi cel sănătos îl răscumpără, luându-l drept frate. Pe parcursul acestor operații vraciul/ vrăjitoarea rostește neîncetat incantații magice, descântece, întrerupte doar de șirul de întrebări puse celui sănătos. Acesta trebuie să-și dea acordul la înfrățire în câteva rânduri. În acest caz, puterea de convingere a magiei este hotărâtoare. Este încercarea de a se utiliza sănătatea celui chemat să ajute în cadrul ritualului ca un factor de sugestie. Pe baza acestei efort de convingere, bolnavul va trece printr-un proces de autoconvingere.

Dacă intermediarul e față bisericească, atunci ritualul are loc în lăcașul de cult. Cei doi care se înfrățesc sug unul altuia sânge din degetul arătător, se

sărută de trei ori și răspund pozitiv la întrebarea care le e pusă tot de trei ori de către preot, dacă consimt la înfrățire.

În Serbia de Răsărit există, în afară de biserici, mânăstiri în care se practică obiceiul: Suvodol, Kamenica, Vratna. Preotul rostește o rugăciune specială în fața altarului, în biserică fiind doar cele două persoane direct implicate pentru care în prealabil a fost făcută programarea. De fapt, procesul propriu-zis este foarte asemănător cu cel al vracilor. După rostirea rugăciunii (echivalenta descântecului), preotul întreabă pe cel sănătos dacă, în numele lui Dumnezeu și al sfântului patron al locașului (sau sfintei), îl ia de frate, de bunăvoie, pe cel bolnav. Acesta trebuie să răspundă pozitiv și explicativ de fiecare dată.

Dezlegarea de destinul nefast în cazul gemenilor sau a celor născuți pe aceeași dată și mai ales pentru cei botezați pe aceeași dată are loc și în biserici, numai că, de această dată, cei care trebuie feriți de moarte sunt întrebați dacă îi iau de frați pe toți trei: pe Dumnezeu, pe Sfântul... și pe persoana adusă ca substitut.

În toate cazurile, pentru ca rezultatul să fie pozitiv, bolnavul trebuie să creadă, să fie convins de puterea de însănătoșire a ritualului și prin aceasta să capete putere și încredere.

Un caz deosebit este acela când înfrățirea este făcută împotriva voinței subiectului pentru care se organizează ritualul, mai exact mama, sora sau fratele celui decedat, care, după părerea membrilor comunității suferă prea puternic în urma pierderii. Este tot un ritual preventiv, ca și în cazul gemenilor, de evitare a unui nou deces în familie. De această dată, asistența e numeroasă și de multe ori este folosită forța. Ritualul are loc acasă la cel care trebuie să-și schimbe viața.

3. Concluzii

Există o mare aplicabilitate a termenului de înfrățire atât temporal, cât și spațial, dar nu numai atât. *Înfărtășitul*, *înfrățitul*, *însoșitul*, *frații de cruce* sunt termeni cu definiții comune. Deși structural diferă atât din punct de vedere al participanților sau al ritului propriu-zis, scopul (preventiv sau de viitor) este acela de a aduce echilibru prin încredere. Prin credința că există ceva mai mult decât singurătatea, slăbiciunea, boala sau frica. Iar toate acestea să fie depășite prin trecerea unui prag marcat de un ritual. Ritual al cărui martori pot fi părinții, vracii, vrăjitoarele sau preoții. Care să ajute la îndrumarea integrării sociale sau reintegrării (în cazul bolnavilor) în comunitate.

Obiceiul *înfărtășitului* din Podvrška nu are nimic spectacular. Nimic ce ar putea atrage turiști sau ziariști. Elemente originale nu am putea spune că

există, întrucât se întâlnește și în alte sate unde locuiesc ungureni. Ritualul e similar cu celelalte. Cântecul, din care mare parte s-a pierdut, e începutul celui pe care îl auzi în Banat sau prin Transilvania. Într-un cuvânt, nu e ceva care atrage atenția dacă ești străin de meleagurile acestea. Dar pentru localnici, atâția câți au rămas, și mă refer nu neapărat la copii, ci mai ales la adulții implicați în păstrarea tradițiilor, e foarte important. Deoarece, alături de alte obiceiuri, reprezintă legătura cu trecutul, cu originile, cu aneștrii. Așa cum menționam, cultul strămoșilor e deosebit de important, iar respectarea moștenirii spirituale de la aceștia se face prin păstrarea obiceiurilor.

Fiecare tradiție, are la bază, de fapt, un mit. Iar dacă analizăm obiceiul *înfătășitului* vom observa că principiile care îl guvernează stau la baza binecunoscutului Facebook. Țelurile rețelei sociale sunt identice cu cele ale obiceiului străvechi:

- asigurarea ajutorului în caz de nevoie (este adevărat că acest ajutor este predominant sub formă verbală, dar există și cazuri când comunicarea prin rețea aduce un real sprijin sau rezolvări ale anumitor probleme);
- asigurarea că nu e nimeni singur pe timpul evenimentelor (primirea de încurajări, felicitări, laude, care sunt recunoscute ca factori psihologici de îmbunătățire a dispoziției și a încrederii de sine);
- consfințește prietenia (chiar și virtuală, tot prietenie e);
- poate sau nu să țină o viață;
- nu cunoaște restricții directe privind numărul, sexul sau vârsta participanților.

Deosebirea e că dacă Mătcălăul (Paștele Mic) e o singură dată pe an, Facebook-ul e 7/7, 24/24.

În plus, ritualul Facebook-ist nu necesită o pregătire asistată. E nevoie doar de un *gadget*, cunoștințe minimale de utilizare a acestuia și eventual, absența părinților, preotului sau vraciului este preferabilă. Ca să nu mai vorbim de jocurile strategice care au zeci, sute și uneori mii de participanți. Care se leagă prin alianțe asemănătoare înfrățirii chiar dacă în viața reală nu numai că nu se cunosc, dar în cea mai mare parte ar refuza să colaboreze.

În zona urbană mai ales a vorbi de tradiții sau obiceiuri e o chestiune de ruralism. Întrebarea e câți dintre cei care postează pe rețelele de socializare știu că fiecare gest al lor este reluarea unui gest similar din cadrul unui rit cu rădăcini în mit? Că doar forma e nouă, dar ideea e aceeași, neschimbată.

Întoarcerea în *illo tempore* nu e o iluzie. E greu să accepți că nu ești original în ceea ce faci, chiar când ai în mâini ultima descoperire din punct de vedere tehnic. Timpul mitic nu se manifestă numai în operele literare. Oamenii de știință aduc dovezi ale lucrurilor pe care bunicii noștri le știau din

povești. Privim cu dispreț la tehnicile odată folosite de oamenii simpli: descântece, vrăji, leacuri pe bază de plante, dar puțin știu că medicina modernă (alternativă) se bazează tot mai mult pe acestea. Spre exemplu, în urma studierii frecvenței de către o echipă de fizicieni și muzicologi a sunetelor din descântece și a celor din cântecele bisericesti și cu ajutorul tehnicii de înalt nivel, în Iugoslavia a fost realizat un aparat numit Vodafon. Acesta vindecă prin intermediul frecvenței sunetelor produse.

Ne entuziasmăm în fața reclamelor la un produs minune sau o tehnică extraordinară dacă auzim că e folosită în Orient de mii de ani. Dar uităm să întrebăm bătrânele din Timoc care încă mai au darul vindecării moștenit oral din generație în generație dacă cunosc răspunsul la problemele noastre.

Și de multe ori uităm că într-o regiune în care nu există nici școală, nici biserică în limba română de aproape 200 de ani, identitatea și conștiința acesteia au fost conservate prin limbă, iar limba a supraviețuit doar prin păstrarea tradițiilor.

Bibliografie

- Bronț, Florentina. 2013. *Obiceiuri din Banatul montan*. Timișoara: Unitate în diversitate.
- Jireček, Radonić. 1978. *Istorija Srba (Istoria sârbilor)*. Belgrad: Naučna knjiga.
- Panea, Nicolae. 2005. *Folclor literar românesc*. Craiova: „Scrisul Românesc”.
- Antonić, Dragomir. 1978. *Glasnik Etnografskog Instituta SANU*, CCVI: Prilog proučavanju bratinstva, („Propunere de studiu al înfrățirii”), Belgrad: Institut SANU: 41-44.
- Živković, Gordana. 2006. *Razvitak* 223-224: Pobratimstvo u narodnom lečenju („Înfrățitul în medicina populară”): 75-76.